

FRANCOSKA BURŽUAZNA (meščanska) REVOLUCIJA

1.) DRUŽBENO POLITIČNE IN EKONOMSKE RAZMERE PRED REVOLUCIJO

- po smrti kralja Ludvika XIV. je Francija ohranila nespremenjeno obliko družbenega in političnega sistema, zato se je vse bolj zaostrovalo nasprotje med fevdalno naravo absolutističnega sistema in interesi meščanskega razreda.
- Francoska družba je bila razdeljena na stanove:
  - 1. stan: CERKVENO PLEMSTVO oz. DUHOVŠČINA (privilegije ima samo višja cerkvena duhovščina)
  - 2. stan: PLEMSTVO (tudi ta stan ni enoten; deli se na visoko, srednje in nizko plemstvo)
  - 3. stan: KMETJE IN BURŽUAZIJA (najštevilčnejši stan; podložnih kmetov je bil nekje 20 milijonov, meščanov pa okrog 3 milijone, niso smeli sodelovati pri političnih zadevah)

Zunaj 3. stanu pa so bili berači (v Parizu jih je bilo nekaj 10000) in prostitutke (okrog 100000)

- Iz teh napetosti zaradi političnih pravic izide ključni razlog za revolucijo.
- Razlogom za revolucijo moramo dodati še:
  - davčna bremena
  - upadanje kupne moči
  - padanje cen žita
  - presežek delovne sile
  - naravne nesreče
  - slabe letine
- Stari režim so javno kritizirali francoski razsvetljenci, med njimi tudi književniki (opera Figarova svatba)
- Oblast: nekateri v vladi Ludvika XVI. so opozarjali na rdeče številke v proračunu in predlagali rešitve
- Dva ekonomista, Turgot in Necker sta predlagala reformo države; temu pa sta odločno nasprotovala 1. in 2. stan
- Turgot je skušal uvesti obdavčenje po plačilni sposobnosti, Necker pa je predlagal in zahteval obdavčenje 1. in 2. stanu
- Ludvik XVI. ni hotel reformirati države

2.) POTEK REVOLUCIJE

- Francija se je znašla pred bankrotom; da bi ta bankrot preprečili je Ludvik XVI. sklical generalne državne stanove, da bi izglasovali nove davke
- Zapletlo se je že pri glasovanju (maj 1789), pri izbiri načina glasovanja (po stanovih □ vsi ljudje ali po glavi □ predstavniki stanov)
- 3. stan je vztrajal, da se glasuje po glavi
- niso se dogovorili in 3. stan je zapustil generalne stanove in se oklical za narodno skupščino ter

ustavodajno

- vedno več iz 1. in 2. stanu se jih je priključilo tej skupščini
- v Parizu se je razvedelo, da kralj pripravlja napad na narodno skupščino, zato se je 14. junija 1789 zgodil napad na Bastilijo (zapor)
- začne se oboroženi del revolucije
- nemiri se razširijo tudi na podeželje
- v mestih nastajajo komune, oblikuje se narodna garda
- 26. avgusta 1789 je potekala seja narodne skupščine, ki je razglasila deklaracijo o pravicah človeka in meščanov
- to je podlaga deklaraciji o človekovih pravicah, ki jo je sprejela OZN
- deklaracija je vsebovala 15. členov in v njej so naslednji poudarki:
  - ljudje se rodijo in živijo svobodni ter enaki v pravicah
  - zagotovljene so pravice do svobode, varnosti, pravice do upora proti zatiranju
  - pravica do političnega združevanja
  - poudarjeno je načelo suverenosti naroda
  - svoboda je v tem, da lahko storiš vse, kar ne škodi drugemu
  - zakon je izraz splošne volje, nikogar ni mogoče obtožiti, pripreti, zapreti, če se mu krivde ne dokaže
  - prepovedano je vznemirjanje zaradi verskega ali političnega prepričanja
  - oblast mora delovati v korist vseh, finančna obremenjenost mora biti enakomerno porazdeljena
- Ustavodajna skupščina je odpravila še nekatere druge sestavine fevdalne ureditve
- Bistvo fevdalizma so odpravili na nočni seji s 4. na 5. avgust 1789
- Državljanji so dolžni plačevati davke glede na svoje dohodke
- Če je kmet hotel svojo zemljo, jo je moral kupiti
- Tlako so odpravili brez odškodnine
- L. 1848 se je na podoben način odpravljala fevdalizem tudi na slovenskem
- Cerkevno premoženje so razglasili za narodno premoženje (s tem so razpustili samostane, meniška zaobljuba postane neveljavna, podružbeno je šolstvo, odpravljani so plemiški nazivi, vpeljana je civilna poroka)
- Ženska prvič postane samostojna
- Odpirajo se tovarne, manufakture... tudi ženska lahko služi svoj denar, vendar je plačana manj kot moški
- Odpravi se naziv gospod; uvede se nov naziv – državljan
- L. 1791 je sprejeta ustava na katero je plemstvo reagiralo burno (mnogo plemičev je takrat emigriralo; s sabo so odnesli bogastvo in to je Francijo zelo prizadelo)
- Ta ustava je sprejela, izvedla:
  - oslabil se je izvršna oblast pod vodstvom kralja

- vpeljana je zakonodajna skupščina
- predstavniki v narodni skupščini so voljeni na dve leti
- volilni cenzus je bil v dohodkih
- v Franciji se v tem času ne ustanovijo stranke, obstajala pa so politična gibanja
- najpomembnejši politični skupini sta:
  - ŽIRONDISTI
  - JAKOBINCI
- ŽIRONDISTI: imenujejo se po departmanu (Gironde); gre za predstavnike visoke buržuazije, bili so dokaj poenoteni njihov cilj je bila republika
- JAKOBINCI: zbirali so se v zapuščenem samostanu sv. Jakoba; gre za radikalne republikance (njihov cilj poleg republike je bila tudi socialna reforma), obstajale so razne podskupine (frakcije), ki so si med sabo nasprotovale. V tem gibanju so bili od zmernih pa do »ekstremnih« članov □ vse kar so zahtevali ekstremisti nato pripelje do komunističnih idej (politična in socialna enakost...). Predstavniki: Robespierre, Danton, Mara, Hebert
- Poleg teh pa so obstajali še ROJALISTI (pristaši kralja) in LEGITIMISTI (zagovorniki ustave) ter pa nasprotniki revolucije nasploh
- Fevdalne države v francoskem sosedstvu niso gledale prijazno na dogajanje v Franciji
- Nasprotja so se zaostriła do take mere, da je prišlo do vojne med Francijo in koalicijo □ koalicijske vojne; zaključijo se l.1808 z Napoleonom
- Prve sovražnosti so bile med Avstrijo in Prusijo ter Francijo, kasneje so se vključile še druge države
- Oborožen spopad sproži Ludvik XVI. □ v vojno je šel zato, da jo izgubi, saj so bili na drugi strani njegovi sorodniki, ki bi mu pomagali, da Francija postane monarhija
- Ludvik XVI. Je skušal celo pobegniti, vendar so ga na meji z Belgijo prepoznali in aretirali
- Pariško ljudstvo je doseglo, da je skupščina kralja odstavila in l. 1792 (september) razglasila republiko
- Ludvika XVI. so januarja 1793 obglavili, oktobra v istem letu so obglavili tudi njegovo ženo Marijo Antonieto
- V taki situaciji so v ospredje prihajali republikanci; najprej žirondisti in nato, ko francoska revolucija doseže skrajno radikalno stopnjo še jakobinci

JAKOBINSKA DIKTATURA: fizično so odstranili žirondiste (trajala je 1 leto – bilo je več kot 100000 žrtev), to je bila najbolj radikalna faza revolucije. Jakobinci so si zadali 2 cilja:

- ekonomsko – politična stabilizacija
- vojaška stabilizacija (prenesti boje na tuje ozemlje)
- EKONOMSKO – POLITIČNA STABILIZACIJA: ni uspela, jakobinci izgubijo oblast. Pomanjkanje hrane, brezposelnost so bili v prid žirondistov in rojalistov. Jakobinci niso imeli kapitala za sabo (če je ekonomsko stanje nestabilno, potem oblast nima podpore in se zateče k diktaturi). Za življenjsko pomembne stvari so sprejeli najvišje cene, prepovedali so črno borzo. Tudi politična stabilizacija ni uspela. Robespierre je skoncentriral vso oblast (odbor za javno varnost je delal mimo skupščine, imel je diktatorska pooblastila), odrekel se je svojih koalicijskih partnerjev pri jakobincih. Na desnici da giljotirati Dantona (svojega prijatelja), na levici mu voditelja Marata ni bilo potrebno obglaviti (ubila ga je »zdravnica in novinarka«

Corday). Likvidiral pa je voditelja skrajno levih – Heberta. Izgubi vso podporo ljudstva.

- VOJAŠKA STABILIZACIJA: jim je uspela, ker so uvedli splošno vojaško obveznost, okrepili so patriotizem.
- Poleg vsega pa so jakobinci sprejeli še:
  - najbolj demokratično ustavo, po kateri bi imele volilno pravico tudi ženske, toda to ustavo so nameravali uveljaviti šele, ko bo Francija stabilna
  - uvedli so nov koledar

DIREKTORAT, KONZULAT IN CESARSTVO

- S padcem jakobincev so prišli na oblast ponovno žirondisti.
- Najvišja izvršna oblast je bil DIREKTORIJ.

DIREKTORIJ

- izvajali so ga direktorji
- obstajala je skupščina (zakonodajna oblast)
- Francija se še vedno ni umirila (nasprotja med posameznimi skupinami)
- To je čas maščevanja nad jakobinci; mnogi so se poskrili, med njimi je bil tudi Napoleon, ki so ga nato postavili na severno italijansko bojišče, kjer je postal general. Leta 1797 premaga Avstrijce (Campo Formio) – to pomeni konec beneške in dubrovniške republike.
- Napoleon je preziral stare republike, saj je verjel, da se zgodovina začneja z njim
- Odloči se za ekspedicijo v Sirijo in Egipt; na morju se je bal Angležev, saj je vedel, da jim ni kos. Iz Sirije se more umakniti; s sabo je odpeljal znanstvenike □ odkrili so »kamen iz Rosette« □ Champollion je nato razvozlal hieroglife na njem

KONZULAT

- direktorij ni uspel stabilizirati Francije, zato se je buržuazija ozirala za nekom z avtoriteto, da ga bodo lahko vodili iz ozadja
- izbrali so Napoleona
- l. 1799 se je zgodil državni prevrat, ustoličen je konzulat (3 ljudje)
- Napoleon objavi, da je revolucija končana
- Šolstvo in uprava sta centralizirana
- Napoleon se je l. 1802 razglasil za dosmrtnega konzula

- L. 1804 pa se okliče za cesarja

DOBA CESARSTVA

- Napoleon je s cesarstvom hotel Franciji pridobiti prestižni položaj
- Ima popolno oblast (papež se mora pripeljati v Francijo, da mu izroči krono)
- Njegovi ukrepi:
  - centralizacija državne uprave
  - napisati da Civilni zakonik (s tem je hotel pomiriti revoluciji naklonjene državljane – obljubil je, da bo vse pridobitve (pravice človeka in državljana) iz revolucije ohranil)
  - konkordat (pogodba) s papežem (cerkev se odpove med revolucijo nacionaliziranemu premoženju, v zameno država prizna uradniški položaj duhovnika)
  - Napoleon je ustanovil novo plemstvo
  - amnestira (oprosti) francoske imigrante
  - uvedel je strogo cenzuro
  - vpelje tajno policijo...
- Vsi ti ukrepi se imenujejo BONAPARTIZEM.